

Kısaca Konu Başlıkları gizle

- 1 Bilgi Aktarma ve Dil
- 2 Bilgi Aktarmayı Aksatan Etkenler
  - 2.1 a) Çok Anlamlılık
    - 2.1.1 1- Semantik (Anlam Bilim) Çok Anlamlılık
    - 2.1.2 2- Sentaktik (Söz Dizimi) Çok Anlamlılık
    - 2.1.3 3- Pragmatik Çok Anlamlılık
  - 2.2 b- Belirsizlik
    - 2.2.1 1- Semantik Belirsizlik
    - 2.2.2 2- Pragmatik Belirsizlik
  - 2.3 Belirsizliğin Dereceleri
  - 2.4 Dildeki Anlam Belirsizliğinin Sakıncaları
  - 2.5 c) Olgusal ve Sözel Tartışmalar
- 3 Dil ve Bilgi Aktarmayı Aksatan Etkenler SSS
  - 3.1 Kısaca Dil Nedir?
  - 3.2 Kısaca Düşünce Nedir?
  - 3.3 Çok Anlamlılık Nedir?
  - 3.4 Belirsizlik Nedir?
  - 3.5 Olgusal Tartışma Nedir?
  - 3.6 Sözel Tartışma Nedir?

Bilgi Aktarma ve Dil

Dil, toplum tarafından bilinçli olarak meydana getirilmiş semboller sistemidir. Dil sayesinde insan duygu ve düşüncelerini başkasına aktarabilir. Aynı şekilde başka insanların duygu ve düşüncelerini anlayabilir.

Düşünce, geniş anlamıyla zihnin bütün faaliyetlerini kapsar. Düşünce, insanın hüküm verme, akıl **yürütme**, seçme gibi fiillerini gerçekleştirme yeteneğidir.

Bu durumda insanın zihinsel faaliyetlerinin tamamı bir anlam ifade edebilmek, başkalarının anlaşılabilirlik için dil ile başkalarına aktarılmalıdır. Bu yüzden dil ile düşünceyi birbirinden ayırmak olanaksızdır.

Bilgi Aktarmayı Aksatan Etkenler

Dil; duygu ve düşünceleri başkasına aktarmanın bilinen bir yoludur. Ancak dil, belli bir duygu veya düşünceyi, belli bir durumu her **zaman** tam olarak tasvir edemediğinden tam

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

olarak başkasına aktarılmasını da sağlayamaz. Bu, dilden kaynaklanabileceği gibi dili kullananlardan da kaynaklanabilir.

a) Çok Anlamlılık

Dilde belirli bir görevi olan kelimelerin asıl görevleri dışında başka görevler için de kullanılmasıdır. Herhangi bir deyim içinde geçen bir ya da birkaç sözcük değişik anlamlarda veya görevlerde kullanılabildiğinden ne gibi bir niyeti iletme amacıyla kullanılmış olduğunun anlaşılmasına neden olur.

Örnek:

Ayşe gelir gelmez göz boyadı.
Ayşe ile Ahmet oyuna geldi.

Üç farklı çok anlamlılık vardır.

1- Semantik (Anlam Bilim) Çok Anlamlılık

Semantik, cümle ve sözcüklerin anlamını inceleyen dil bilim dalıdır. Örneğin dilsel işaretler (**göstergeler**) ve onların dile getirdiği nesnelere (**dil dışı karşılıkları**) arasındaki bağıntıyı inceler. Burada dilsel işaretleri kullanan dikkate alınmaz. Anlam, dilbilim bağlamında söylemlerin ve yazılı metinlerin zihindeki çağrışımları olarak tanımlanabilir. Anlam bir bakıma niyet, değer, **bilgi** vb. pek çok kavramı karşılayan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki örnekleri inceleyelim.

Örnek:

Ona “**Her yaz yazı yazarım.**” yaz.
Ey yüce tepelerim. Çekil önümden tepelerim

2- Sentaktik (Söz Dizimi) Çok Anlamlılık

Dilsel işaretleri (**göstergeleri**), bu işaretlerin dil dışı karşılıklarını hesaba katmadan inceleyen dil bilim dalına semiyotik denir. İşaretlerin söz diziminde göreviyle (**özne, yüklem vb.**) dilde düzgün deyimleri belirlemenin kurallarını, deyimlerden başka deyimler üretme kurallarını tespit etmeyi amaçlar. Sentaks, semiyotiğin formel ve soyut dalıdır. Sentaks “**söz dizimi**” demektir.

Doğal dillerdeki cümle kurma ilke ve kurallarını ve bu dillerdeki cümlelerin esnekliğini inceleyen dil bilimi dalıdır. Sözcükler cümle içindeki görevlerine göre isim, fiil, sıfat, zamir gibi değişik sınıflara ayrılır. Ancak bazen, aynı sözcük cümlelerde değişik görevlerde kullanılabilir.

Cümle, gramer kurallarına uygun bir biçimde kurulmuş olsa bile sözcüğün söz dizimindeki görevi (**fiil, isim, sıfat, zamir vb.**) cümlenin anlamını değiştirmekte ve günlük dilde çok anlamlılığa sebep olmaktadır.

Örnek:

Bu küçük bir felakettir.
Siz karı-koca mısınız?

3- Pragmatik Çok Anlamlılık

Kelime veya deyimler çeşitli iletişim veya cevaplama amaçlarıyla kullanıldığında pragmatik bir işlev yüklenir. Yani pragmatik, kelimelerin veya deyimlerin farklı konuşma ve yazılarda farklı anlamlarda kullanılma şekillerini inceler.

Pragmatik çok anlamlılık, görünüşte aynı dili kullananlardan bir kısmının, bazı terimlerin anlamını yöneten kurallar üzerinde anlaşamama veya uzlaşamamadan doğar. Mesela; “**Laiklik**” sözcüğünün anlamı, laik yönetimle yönetilen ülkelerdeki insanlar tarafından farklı şekillerde dile getirilir. Türkiye, Fransa, Hollanda, Danimarka örneklerinde olduğu gibi.

b- Belirsizlik

Dilde kullanılan sözcüklerin adlandırdıkları veya uygulandıkları nesnelere sınırlarını her zaman kesin olarak bilemeyebiliriz. Yani sözcüklerin veya cümlelerin anlamları tamamen belli değildir. Bir sözcüğün veya cümlenin belirsiz olması demek, bunlara herhangi bir doğruluk değeri verilememesi demektir.

Örnek:

Demet uzun boyludur.
Hava soğumaya başladı.

Bu iki cümlede uzunluk ve soğukluğun sınırları kesin olarak belirlenmemiştir. Demet'in uzun olması kime göre, ne kadar uzun? Bir arkadaşına göre uzun olabileceği gibi başka bir arkadaşına göre kısa da olabilmektedir. Veya hava hangi dereceden sonra soğumaya başlar;

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

bir başkası çıkıp da havanın soğumadığını söyleyebilir. Çünkü havanın hangi derecede soğumaya başladığını kesin olarak belirleyemeyiz.

Belirsizliğin semantik ve pragmatik olmak üzere iki çeşidi vardır.

1- Semantik Belirsizlik

Bir cümlenin herhangi bir doğruluk değerini alabilmesi için onda geçen bütün sözcüklerin sınırlarının belli olması gerekir. Bir sözcüğün anlamının tamamen belirsiz olması sözcüğü anlamsız kılar.

Örnek:

Aristoteles büyük bir filozoftur.
Biraz elma verir misiniz?

2- Pragmatik Belirsizlik

Bir terimin pragmatik belirsizlik içermesi, bir ifadenin bir kullanıcı için belli bir doğruluk değeri taşımasına karşılık, karşısındaki kişi için herhangi bir doğruluk değeri almaması demektir. Bir kişi için kesin bir **anlama** sahip olan bir sözcük, başkaları için kesin veya hiçbir anlama sahip olmayabilir. Dildeki her terim az ya da çok bir dereceye kadar belirsizlik taşır.

Dildeki bazı sözcüklerin belirsizliğini gidermenin kesin yolları keşfedilmiştir. Örneğin uzunluk, ağırlık, sıcaklık, uzaklık, yoğunluk, alan ve hacim gibi fiziksel durumlarla ilgili geliştirilen metre, kilogram, metreküp, metrekare, litre gibi ölçü birimleri bu pragmatik belirsizliği tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

Bir düşünceyi aktarmak isteyen kişi, bu amaçla bir terimi kullanıp kullanmama konusunda kararsız kalabileceği gibi karşısındaki kişi de o sözcüğün kastedilen anlamı taşıyıp taşımadığı konusunda ya da hangi anlama geldiği konusunda da kararsız kalabilir. Örneğin kalem kutusu isteyen birine, satıcının oyuncak timsah vermesi, kişinin onun kalem kutusu olduğu konusunda bir belirsizlik yaşamasına yol açar.

Örnek:

Bu ev çok küçük.
Çinliler uzun ömürlüdür.

Belirsizliğin Dereceleri

Mantık ve matematik gibi formel bilimlerin dışındaki bilimlere ait dillerin sözcükleri az veya çok belirsizdir. Bir sözcüğün bir başkasından daha belirsiz olması o sözcüğün uygulanmasında “duraksadığımız” sınır durumlarının, ötekine kıyasla daha sık ortaya çıkmasıdır.

Bir sözcüğün belirsizliği, kullanana göre değişebileceği gibi, ait olduğu dil alanına (**matematik, tarih, sosyoloji, felsefe gibi**) göre de değişebilir. Bilim dili, günlük dile oranla daha az belirsizlik içerir. Matematik ve mantık gibi formel bilimlerin dili dışındaki bütün diller az veya çok belirsizdir.

Formel bilimlere dayalı fen bilimleri, sosyal bilimlere göre az belirsizlik içerir. Nicelikle ilgili durumların aktarılmasında, niteliksel durumların aktarılmasından daha az belirsizlikle karşılaşılır. Örneğin ağırlık, uzunluk, kısalık gibi durumlar pek az durumda belirsizleşirken demokrasi, güzellik, akıllılık vb. sözcükler daha sık belirsizleşir.

Somut sözcüklerin soyut sözcüklere oranla daha az belirsiz kullanımları vardır. Örneğin “**elma**” sözcüğünün belirsiz kullanımı, “**iyi, güzel, çalışkan, yardımsever, akıllı**” gibi sözcüklere oranla daha azdır.

Dildeki Anlam Belirsizliğinin Sakıncaları

İletişim aracı olarak kullanılan dildeki çok anlamlılık, belirsizlik ve mantık hataları gibi engeller, iletilen mesajın ya anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına yol açabilmektedir. Anlaşmazlıklar ise tartışma ve çatışmalarla sonuçlanabilmektedir. İnsanlar bazen birbirleri ile anlaşma konusunda problem yaşayabilirler.

Bunun birçok nedeni olabilir. Bu nedenlerden biri de kullandığımız dilin anlamının tam ve açık-seçik olmamasıdır. “**Kendimi çok iyi hissediyorum.**” diyen birinin ne demek istediğini tam olarak anlayabilir misiniz? Acaba sizin kendinizi çok iyi hissettiğinizde yaşadığınız duyguların aynısını mı yaşıyor? Bunu bilimsel olarak ölçebilir miyiz? Eğer bunu bilimsel ölçütleri kullanarak ölçebiliyorsak anlam belirsizliğini ortadan kaldırabiliriz.

Gündelik dilin bu çok anlamlılığı bilim, sanat ve felsefeye temel sağlayan mantık tarafından ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bunun için mantıkta olduğu gibi matematik ve geometri gibi bilime zemin oluşturan disiplinlerde de yapay diller oluşturulmuştur. Fizik, kimya, dil bilim alanlarında bu simgeler (**sembolik**) dil, bir uzlaşma aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

c) Olgusal ve Sözel Tartışmalar

Bir yargının doğruluğu konusunda anlaşmazlık ve uzlaşmazlık ifade eden tartışmaların bir kısmı olgusal, bir kısmı da sözeldir.

Olgusal tartışma; içinde çok anlamlı sözcüğün geçmediği, tartışanlardan birinin olgularla ilgili yanlış bir görüşünden kaynaklanan tartışmalardır. Olgu, bilimsel verilere dayalı, kanıtlanabilir özellikteki bilgidir.

Olgu; nesnel ve irade dışı olumlardır ve sık sık olay ile karıştırılır. Aşağıdaki örnekleri inceleyelim:

Örnek:

Suyun buharlaşması.

Yer çekimi.

Canlıların üremesi.

İki kişi arasında; yer çekiminin varlığıyla ilgili bir tartışma, taraflardan birinin yanlış olgusal bilgisinden kaynaklanmaktadır. Olgusal anlamda, kimin yanlış olduğunu tespit etmek için, havaya atılan taşın yere düşmesini görmek yeterli olacaktır. Böylece tartışma sonuçlanmış olur. Bu durum diğer örnekler için de geçerlidir.

Sözel tartışmalar ise sözcüklerin çok anlamlı olmalarından kaynaklanan tartışmalardır. Aşağıdaki örnekleri inceleyelim:

Örnek:

Ahmet çok dürüstdür.

Bu, güzeldir.

Ahmet'in dürüst olmasıyla ilgili tartışma, "**Dürüstlük nedir?**" sorusuna verilen cevabın her iki taraf için de kabul edilmesiyle sonlandırılabilir. Bununla birlikte bazı sözel tartışmalar yanlış anlamalar nedeniyle uzun süre sonlandırılmaz.

Aynı dili kullanmalarına rağmen iki kişinin anlaşamamasının nedenleri; dilsel alışkanlıklar, dilin etkilemek amacıyla kullanılmak istenmesi ve anlam konusuna dair yaklaşım farklılıklarıdır.

Sözel tartışmalarda tutarlı önermeler öne sürerek geçerli çıkarımlara ulaşılabilir.

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

Tartışmada özellikle mantığın akıl ilkelerini kullanarak sözel tartışmayı sonlandırabiliriz. Sözel tartışmada mantıklı **düşünme** ile inançlara, kanılara değil akıl doğrularına varılabilir.

Dil ve Bilgi Aktarmayı Aksatan Etkenler SSS

Kısaca Dil Nedir?

Dil, toplum tarafından bilinçli olarak meydana getirilmiş semboller sistemidir. Dil sayesinde insan duygu ve düşüncelerini başkasına aktarabilir.

Kısaca Düşünce Nedir?

Düşünce, geniş anlamıyla zihnin bütün faaliyetlerini kapsar. Düşünce, insanın hüküm verme, akıl yürütme, seçme gibi fiillerini gerçekleştirme yeteneğidir.

Çok Anlamlılık Nedir?

Dilde belirli bir görevi olan kelimelerin asıl görevleri dışında başka görevler için de kullanılmasıdır. Herhangi bir deyimde geçen bir ya da birkaç sözcük değişik anlamlarda veya görevlerde kullanılabildiğinden ne gibi bir niyeti iletme amacıyla kullanılmış olduğunun anlaşılmasına neden olur.

Belirsizlik Nedir?

Dilde kullanılan sözcüklerin adlandırdıkları veya uygulandıkları nesnelerin sınırlarını her zaman kesin olarak bilemeyebiliriz. Yani sözcüklerin veya cümlelerin anlamları tamamen belli değildir. Bir sözcüğün veya cümlenin belirsiz olması demek, bunlara herhangi bir doğruluk değeri verilememesi demektir.

Olgusal Tartışma Nedir?

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.

Olgusal tartışma; içinde çok anlamlı sözcüğün geçmediği, tartışanlardan birinin olgularla ilgili yanlış bir görüşünden kaynaklanan tartışmalardır.

Sözel Tartışma Nedir?

Sözel tartışmalar sözcüklerin çok anlamlı olmalarından kaynaklanan tartışmalardır.

Mantık Ders Notları